

8. Селищев А.М. Происхождение русских фамилий, личных имен и прозвищ // Учен. записки Московского ун-та. – М., 1948. – Кн.1. – С.128-152.
9. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К.: Наукова думка, 1977. – 236с.
10. Худаш М.Л. Из спостережень над українськими козацькими особовими назвами-композидами середини XVII ст. // Ономастика. – К.: Наукова думка, 1966. – С.136-145.
11. Swoboda J. Staročeská osobní jména a naše příjmení. – Praha, 1964. – 317s.
12. Taszycki W. Najdawniejsze polskie imiona osobowe, Kraków; przedruk [w:] TRSR I, - Wrocław, 1958. – S.32-148.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- Гр. – Словарь української мови. за редакцією Б. Грінченка. – К., 1907 – 1999. – Т. 1-4.
 ЕСУМ. – Етимологічний словник української мови. – К., 1982-1989. – Т. 1-3
 СУМ – Словник української мови. – К., 1970-1980. – Т. I-XI.
 Фар. – Фаріон І. Українські прізвищеві назви прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником). – Львів: Літопис, 2001. – 371с.

Янкович Ірина

Науковий керівник – доц. Головата Л. М.

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На сучасному етапі інтерактивні технології є групою освітніх технологій, що широко використовуються у навчальному процесі. Вони висвітлені у численних працях науковців. Зокрема, теоретико-методичні засади інтерактивного навчання обґрунтовані С. Кашлевім, М. Кларінім, Л. Пироженко, О. Пометун, Г. Селевком тощо. Ученими (В. Кирилюк, Л. Максимчук, І. Мельничук, В. Руденко, С. Рябченко та ін.) з'ясовано, що методи інтерактивних технологій сприяють поліпшенню підготовки фахівців. Зокрема, І. Мельничук дослідила формування готовності до професійної діяльності у ВНЗ соціальних працівників, Л. Максимчук – економістів, В. Кирилюк – офіцерів-прикордонників, С. Рябченко – учителів біології, В. Руденко – майбутніх філологів. Авторами описано понад 100 методів інтерактивного навчання. Отже, виникає потреба їх систематизувати. Проте вчені не досягли одностайності у класифікації інтерактивних технологій.

Мета статті: на основі аналізу психолого-педагогічних джерел та емпіричних досліджень розробити класифікацію інтерактивних технологій.

Найбільш відомою є класифікація, розроблена Л. Пироженко, О. Пометун. За формою організації навчальної діяльності вони виокремлюють:

- технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання;
- технології ситуативного навчання;
- технології опрацювання дискусійних питань [5, с. 73].

Кооперативна форма навчальної діяльності учнів – це навчання у малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої організації навчання вчитель керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Кооперативне навчання має низку переваг:

- відкриває для учнів можливості співпраці зі своїми ровесниками;
- дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування;
- сприяє досягненню учнями високих результатів засвоєння знань та формування вмінь.

Використання групових форм організації діяльності учнів у рамках класно-урочної системи навчання дає змогу позбутися деяких її вад і є однією з умов використання інтерактивних технологій навчання.

Кооперативна форма організації навчання легко поєднується з традиційними формами і методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання.

Другою групою інтерактивних технологій, виокремленою Л. Пироженко, О. Пометун, є технології колективно-групового навчання. До цієї групи належать методи, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу, зокрема, «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка» тощо.

Ситуативне моделювання – це побудова навчального процесу за допомогою включення в гру. Завдання педагога полягає у підпорядкуванні гри визначеним навчальним цілям. Учням надається певна свобода дій у грі: вибір ролі, створення проблемної ситуації тощо.

До технологій навчання у грі О. Пометун та Л. Пироженко віднесли: імітації (імітаційні ігри, симуляції), розігрування ситуації за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»).

Ще одна група інтерактивних технологій, виокремлена вченими, – опрацювання дискусійних питань. Дискусії є важливою формою й методом навчання, засобом пізнавальної діяльності. До цієї групи технологій відносять такі методи: «Прес», «Займи позицію», дискусія в стилі телевізійного ток-шоу тощо.

Навчати школярів дискутувати варто почати з методу «Прес». Його застосовують у процесі обговорення дискусійних питань та під час проведення вправ, у яких необхідно чітко зайняти свою позицію, довести свою точку зору.

Відомим дослідником питань інтерактивного навчання, автором науково-методичних посібників із цієї теми є білоруський учений С. Кашлев.

Він класифікував методи інтерактивного навчання за їх провідною функцією в педагогічній взаємодії на такі методи:

- створення сприятливої атмосфери, організація комунікації;
- організація обміну діяльностями;
- організація мисленнєвої діяльності;
- організація змістотворчості;
- організація рефлексивної діяльності;
- інтегративні (інтерактивні ігри) [1, с. 23].

Процесуальною основою методів створення сприятливої атмосфери, організації комунікації є «комунікативна атака», яку здійснює педагог на початку організованої педагогічної взаємодії (на початку уроку, заняття тощо) для оперативного залучення до спільної роботи всіх учнів. Методи цієї групи сприяють самоактуалізації кожного учня та конструктивній адаптації до конкретної педагогічної ситуації.

Методи організації обміну діяльностями передбачають поєднання індивідуальної і групової спільної роботи учасників педагогічної взаємодії, спільну активність, співвідношення діяльності педагога та учнів. Провідною ознакою цих методів є об'єднання учнів у творчі групи для спільної діяльності як домінуючої умови їх розвитку.

Методи організації мисленнєвої діяльності створюють сприятливу атмосферу, сприяють мобілізації творчого потенціалу учнів, розвитку позитивної мотивації до навчання, а також стимулюють активну мисленнєву діяльність.

Провідною функцією методів організації змістотворчості є продукування учнями і педагогом нового змісту педагогічного процесу, створення учнями індивідуального розуміння явищ і предметів, що вивчаються.

Методи організації рефлексивної діяльності спрямовані на самоаналіз та самооцінку учасниками педагогічної взаємодії своєї діяльності, її результатів.

Інтегративні методи (інтерактивні ігри) є способами взаємодії педагога та учнів, у яких інтегруються (об'єднуються) всі провідні функції інтерактивних методів.

В. Мельник класифікувала інтерактивні технології за розподілом інтерактивних методів, виділивши:

- превентивні інтеракції (тренінг, інтеракції, консультації тощо);
- імітаційні інтеракції (інсценування, ділові ігри, диспут, мозковий штурм тощо);
- неімітаційні інтеракції (проблемна лекція, конференція, практикум тощо) [3, с. 24].

О. Січкарук розділила інтерактивні методи на такі групи, де 1) однією з сторін спілкування виступає викладач і 2) спілкування відбувається між студентами (слухачами).

До першої групи відносять лекції із включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції, семінари-обговорення, семінари «питання – відповідь», дискусії із провокаційними запитаннями, консультації (особливо під час дистанційного навчання), роботу через сайт-курс.

До другої – бесіди, дискусії, круглі столи, «мозковий штурм», групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, бізнес-симуляції, проекти, панельні

вправи. Вони можуть використовуватися як окремі методи, так і всі разом (наприклад, у діловій грі) [9, с. 10].

Т. Сердюк запропонувала класифікувати інтерактивні технології за такими критеріями, як: дидактична мета, домінуючі форми організації навчально-пізнавальної діяльності, домінуючі методи навчання, домінуючі засоби навчання.

Згідно з дидактичною метою вона розподіляє інтерактивні технології на інформаційні, технології розвитку дієво-практичної сфери, технології розвитку механізмів самокерування особистості, технології розвитку сфери творчих якостей, технології формування ключових компетентностей.

За домінуючими формами організації навчально-пізнавальної діяльності науковець розподіляє інтерактивні технології на індивідуальні, парні, групові, колективні.

За домінуючими методами навчання дослідниця виокремлює інформаційні, проблемно-пошукові, імітаційно-ігрові, дослідницькі інтерактивні технології.

За домінуючими засобами навчання у вищезгаданій класифікації інтерактивні технології поділяються на гомоорієнтовані, коли основний партнер у взаємодії – людина або група осіб, і техноорієнтовані, коли переважають технічні засоби навчання [8, с. 12].

Узагальнивши й переосмисливши погляди учених, В. Руденко запропонувала класифікацію інтерактивних технологій на основі імітаційних та неімітаційних інтерактивних технологій навчання.

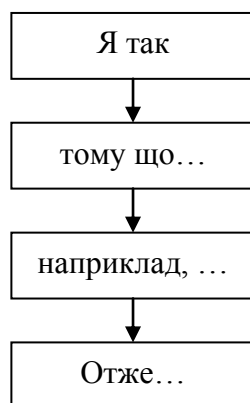
В основі імітаційних інтерактивних технологій навчання лежить імітаційні або імітаційно-ігрове моделювання, тобто відтворення в умовах навчання процесів, які відбуваються в реальній системі. Імітаційні інтерактивні технології доцільно розділити на ігрові та неігрові. Зокрема, виокремлюються технології, що сприяють формуванню професійно-комунікативної компетентності філологів, – це навчально-педагогічна гра, розігрування ролей, ігрове проектування, аналіз конкретних ситуацій і імітаційний тренінг (неігрові). Сутність неімітаційних інтерактивних технологій полягає в тому, що в їх основі лежать такі технології, які не вимагають виконання ролей, імітації, а саме: інтерактивна лекція, мозковий штурм, технології кооперативного навчання, різновиди дискусії (круглий стіл, засідання експертної групи, форум, дебати, засідання суду, технологія акваріума) [7, с. 8].

Поодинокими є джерела, де виокремлюються інформаційно-комунікаційні технології як група інтерактивних. Проте вважаємо такі класифікації обґрунтованими, адже інтеракція – це не лише взаємодія людини з книгою чи з іншою людиною, а й з комп'ютером.

У низці публікацій (В. Биков, Р. Гуревич, Б. Гершунський, М. Жалдак, М. Кадемія, Г. Кедрович, М. Кусій, Н. Морзе, Є. Полат, І. Прокопенко, С. Сисоєва тощо) розглядаються інтерактивні технології на основі комп'ютерної взаємодії. Зокрема, М. Кусій виокремлює низку інтерактивних методів на базі інформаційно-комунікаційних технологій. Науковець зазначає, що нині зростає актуальність упровадження в навчальний процес інформаційних технологій, що базуються на інтерактивних методах навчання. До них можна віднести: комп'ютерні тренінги, ділові ігри, ситуаційний метод (кейс-стаді), індивідуальні та групові проекти.

На основі аналізу теоретичних джерел, власних досліджень нами розроблено авторську класифікацію технологій інтерактивного навчання. На нашу думку, недоцільно проектну діяльність чи ситуаційне навчання розглядати як інтерактивні технології, оскільки вони у психолого-педагогічних працях описані як окремі. Ми розглядаємо методи взаємодії студентів між собою та з педагогом, а також методи взаємодії з неживими об'єктами: книгою, комп'ютером. Коли йдеться про вивчення української мови (за професійним спрямуванням), то вони є одними з провідних, оскільки виникає необхідність отримувати інформацію зі словників, енциклопедичних видань як на паперових, так і на цифрових носіях.

Оскільки в класифікації не виділено обговорення дискусійних питань як окрему групу інтерактивних технологій, то метод «Займи позицію» ми віднесли до колективно-групового навчання. Що стосується методу «Прес», то, на нашу думку, викладачі мають використовувати його постійно під час реалізації будь-якої інтерактивної методики (чи то «Акваріум», чи то «Займи позицію»). Студенти мають привчатися висловлювати свою думку за таким алгоритмом дій:

На жаль, студенти часто обмежуються висловлюваннями за типом «Я так думаю». А ось для відповіді на питання, чому саме так, у них вже немає аргументів. Не завжди студенти можуть навести приклади, щоб аргументувати свою думку.

Інтерактивне навчання		
<i>Методи групового навчання</i>	<i>Методи колективно-групового навчання</i>	<i>Методи взаємодії з неживими об'єктами (з книгою, комп'ютером)</i>
Робота в малих групах	Мозковий штурм	Комп'ютерні тренінги
Робота в парах	Ажурна пилка	Робота з книгою
Навчаючи – вчуся	Диктант для розвідника	Робота з довідниками на електронних носіях
	Займи позицію	
	Шість капелюхів	
	Хокей	
	Упізнай мене	
	Магазин самообслуговування	

Висновки. Зважаючи на численність методів інтерактивного навчання, доцільно їх класифікувати. Найбільш відомою є класифікація (автори О. Пометун, Л. Пироженко), у якій виділені методи кооперативного, колективно-групового, ситуативного навчання, а також опрацювання дискусійних питань. Проте у відомих класифікаціях не виокремлено групи методів, що передбачають роботу студентів (учнів) з комп'ютерною технікою, книгою, хоча інтеракція – це не тільки взаємодія з людьми, а й з паперовими та цифровими носіями інформації. На основі аналізу наукових розробок, власних досліджень виокремлено три групи інтерактивних технологій: групового, колективно-групового навчання та взаємодії з неживими об'єктами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кашлев С. С. Технологія інтерактивного навчання / С. С. Кашлев. – Минск. : Беларуский вересень, 2005. – 196 с. – (Педагогіка, звернення на завтра).
2. Кусій М. Інтерактивне навчання на базі інформаційно-комунікаційних технологій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_24/interaktivne%20navchannya%20na.pdf
3. Мельник В. В. Інтеракція в освітньому процесі: технологія організації / В. В. Мельник // Управління школою. – 2006. – № 13. – С. 15 – 34.
4. Освітні технології у короткому викладі : навч.-метод. посіб. для вчит., вихователів та студ. пед. закл. освіти / О. І. Янкович, Л. М. Романишина, М. М. Бойко, Н. М. Лупак, Л. М. Паламарчук. – Тернопіль : Астон, 2012. – 144 с.
5. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / Олена Пометун. – К. : А. С. К., 2007. – 144 с.
6. Пометун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А. С. К., 2004. – 192 с.
7. Руденко В. М. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія і методика проф. освіти» / В. М. Руденко. – Черкаси, 2010. – 20 с.

8. Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09. «Теорія навчання» / Т. В. Сердюк. – Кривий Ріг, 2010. – 21 с.
9. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / О. Січкарук. – К. : Таксон, 2006. – 88 с.

Колесник Лариса

Науковий керівник – доц. Данилевич М.М.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИЧНОЇ МОВИ ЛІРИКИ СТЕПАНА САПЕЛЯКА

Поезія Степана Сапеляка позначена впливами барокової традиції української літератури. Основою поетичного мислення є метафора. Вона вишукана, нетрадиційна, несподівана. Автор звертається саме до барокової традиції творення метафор. Разом з тим, він використовує сучасні реалії. Старослов'язми переплітаються із авторськими новотворами, постають в яскравих інверсіях. У віршових рядках звучить якась «надламність».

Мотиви страждання, страху і смерті, які переважають у поезії, підкреслюються саме за допомогою влучно підібраних метафор, котрі допомагають митцю створити такий настрій, передати всі його відчуття. Хаос і страх творять особливий малюнок химерного життя. Час в поезіях тече по - особливому. Він ніби застигає на полотні картини, щоб читач зумів легко побачити біль і жах людини:

Йде Перебендя
вкупі з роботом
на електричний стілець
неправдивої віри
і неправдивої пам'яті
навколо вбивць і жертв [9, 26].

С. Сапеляк творить картину сучасного світу, котрий насичений стражданнями, нещастями. Людина не хоче зупинитися в гонитві за смертю. Автор застерігає: ми нищимо самі себе і навіть не помічаємо цього. Тому завдяки метафорі в поезіях так легко зображено химерність і безглуздя цього складного світу, в якому суєта поглинає людей і вони вже не знають, для чого живуть:

Все в минулому
на дні тяжких кіл
сльозою і вірою
хлюпається
об занурений час
отруйних дніпрових хвиль
і отруйних полудневих хмар [9, 31].

Метафора у С. Сапеляка розкриває внутрішній світ ліричного героя. Коли він замислений, то з уст виривається «тривалий рваний зойк», бачить своє «розп'яття в чорнім чорнокрилі», «кровоточить смутком». Значну роль відіграє кольористика. Письменник малює світ у похмурих тонах:

Вмовкає тінь у чорний колір
Пожовкла губ твоїх цнота
В отім затінні знаки долі
Й розлуки наша самота... [8, 52].

Проте, коли ліричний герой сповнений піднесення, радості майбутнього побачення, то й метафора стає світлою, навіть «сонце цвіте у три соняшники» і «сині кола моросять теплими зірками».

Особливими вірші автора є й тому, що вони насичені *епітетами* – новотворами. Автор прагне, поєднавши два слова, витворити нове поняття. У нього «міжчасся зрадо пасхальне», «час крєвнорусичанський», «судьбовидіння лица застиглого», «сліди скелетоголаві», «дівоче